

Fôrhekker til søyer

Forfatter

Knut Egil Bøe, NMBU Institutt for husdyr- og akvakulturvitenskap

Ingjerd Dønnem, NMBU Institutt for husdyr- og akvakulturvitenskap

Stine Grønmo Kischel, NMBU Institutt for husdyr- og akvakulturvitenskap

Sammendrag

I en spørreundersøkelse i 2012 (Holmøy et al., 2012) som inkluderte 2260 norske sauebesetninger, oppga nesten 90 % av saue holderne at de fôret sauene med grovfôr mer enn en gang daglig. Det antyder at de har et tradisjonelt system med fôrbrett. Bruk av fôrhekker og rundballer er imidlertid enklere og mer arbeids besparende, men en klar ulempe er stort fôrsøl. Også tidligere undersøkelser for sau, hest og kjøttfe antyder et høyt fôrsøl. Både utformingen av fôrhekken, type/kvalitet på grovfôret og mengde fôr (hele/halve baller) er faktorer som antagelig påvirker fôrsølet. I en tidligere artikkel i Sau og Geit (1/2014) har vi beskrevet ulike typer fôrhekker.

Publisert

2018

Referanse

Sau og Geit 6/2018

Utskriftsdato

13.07.2020 www.fag.nsg.no

Fôrhekker til søyer

Tekst og foto: Knut Egil Bøe, Ingjerd Dønnem og Stine Grønmo Kischel, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU), Institutt for husdyr- og akvakulturvitenskap, Ås

Introduksjon

I en spørreundersøkelse i 2012 (Holmøy et al., 2012) som inkluderte 2260 norske sauebesetninger, oppga nesten 90 % av saueholderne at de føret sauene med grovfôr mer enn en gang daglig. Det antyder at de har et tradisjonelt system med førbrett. Bruk av fôrhekker og rundballer er imidlertid enklere og mer arbeidsbesparende, men en klar ulempe er stort førsøl. Også tidligere undersøkelser for sau, hest og kjøttfe antyder et høyt førsøl. Både utformingen av fôrhekken, type/kvalitet på grovfôret og mengde fôr (hele/halve baller) er faktorer som antagelig påvirker førsølet. I en tidligere artikkel i Sau og Geit (1/2014) har vi beskrevet ulike typer fôrhekker.

Forsøk ved NMBU

I to forsøk ved NMBU ble mengden av førsøl registrert ved ulike typer fôrhekker, ulik kvalitet på grovfôret og mengde fôr i fôrhekken (hele/halve rundballer) for grupper av drektige søyer. **Forsøk 1** omfattet fire ulike typer rundballehekker og to ulike typer grovfôr (lav og høy kvalitet). I periode 1 ble det brukt grovfôr med lav kvalitet (grovfôr 1) og i periode 2 grovfôr med høy kvalitet (grovfôr 2). 40 drektige søyer (gjennomsnittlig kroppsvekt 78 kg) ble delt inn i fire grupper, med 10 søyer i hver. Gruppene ble rotert mellom de ulike rundballehekkene hver 4. dag i både periode 1 og 2. Søylene ble tilvent grovfôret i fem dager før hver forsøksperiode.

Fôrhekk 1 (RD) var en standard rund fôrhekk med diagonale eteåpninger, fôrhekk 2 (RV) var en standard rund fôrhekk med vertikale eteåpninger, fôrhekk 3 (6K) var en 6-kantet fôrhekk med horisontale eteåpninger og fôrhekk 4 (TM, Telemark) var en fôrhekk der rundballen ligger på en plattform og med vertikale eteåpninger.

Grovfôr 1 var seint høstet surfôr (tørrestoff (TS): 56 %, NDF: 578 g/kg TS) med median kuttelengde på 20 cm. Grovfôr 2 var tidlig høstet høy (TS: 74 %, NDF: 492 g/kg TS) med median kuttelengde på 10 cm. Vekt på rundballe for grovfôr 1 var 514 kg og for grovfôr 2, 468 kg. Hver fjerde dag, altså hver gang gruppene ble flyttet, ble fôrrestene i fôrhekken fjernet og en ny rundballe satt inn.

Hver morgen kl. 08:00 ble alt førsøl rundt/utenfor fôrhekken samlet sammen og veid. I periode 2 ble det på dag 2 og 4 gjort observasjoner av søyenes eteadferd fra kl. 09:00–12:00 og fra kl. 15:00–18:00. Det ble registrert om søylene spiste med hodet inne i fôrhekken, hodet delvis inne i fôrhekken etc.

I forsøk 2 var det et tilsvarende forsøksopplegg og de samme rundballehekkene ble brukt, men i periode 1 ble det benyttet halve rundballer og i periode 2 hele rundballer. Rundballene var fra sein høstetid (TS: 77 %, NDF: 662 g/kg TS) og hadde median kuttelengde på 16 cm.

Resultater

I forsøk 1 ble gjennomsnittlig mengde førsøl redusert fra 1,27 kg TS/søye på dag 1 til 0,86 kg TS/søye på dag 4. Mengden førsøl på dag 1, altså den dagen rundballen ble satt inn, tilsvarer omtrent det en kan forvente at en søye spiser på en dag. Videre

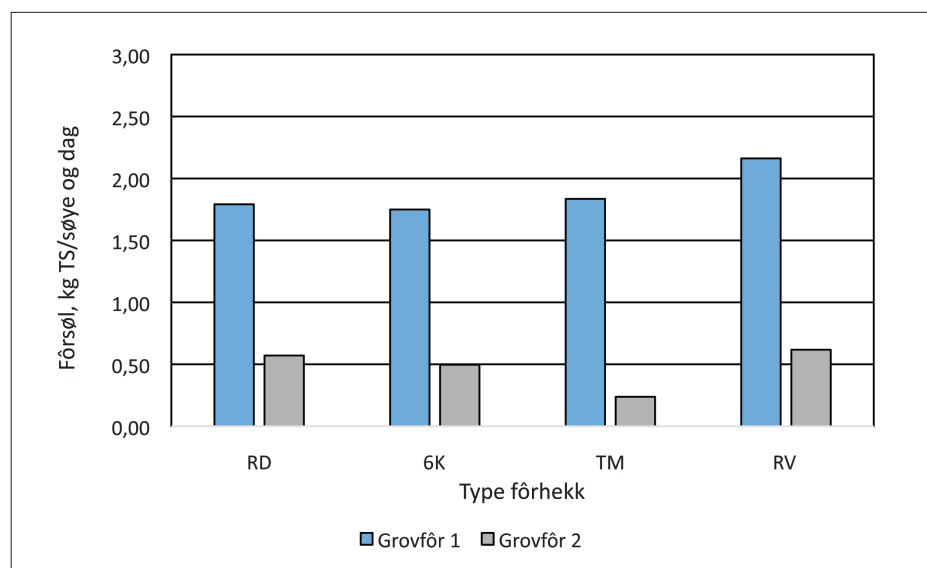
var mengden førsøl nesten fire ganger høyere når søylene ble gitt grovfôr 1 (altså i periode 1) enn når de fikk grovfôr 2 (periode 2) (se figur 1). Det var noe mindre førsøl for fôrhekkene TM og 6K, men generelt var forskjellen mellom de ulike fôrhekkene liten.

Tid brukt til å spise med hele hodet inne i fôrhekken var lavest i fôrhekk TM (tabell 1). Klatring med frambena på fôrhekken mens de spiste forekom oftest på RV og TR. Det ble sjelden observert at søylene spiste fôrrester fra gulvet.

I forsøk 2 ble mengden førsøl redusert fra 2,19 kg TS/søye på dag 1 til 1,37 kg TS/søye på dag 4, altså generelt mye høyere førsøl enn i forsøk 1. Videre var førsølet nesten dobbelt så høyt når det ble brukt hele rundballer (2,9 kg TS/søye) sammenlignet med halve rundballer (1,5 kg TS/søye). Førsølet var nå høyest for fôrhekk TM, men generelt var forskjellen mellom fôrhekkene liten (figur 2).

Tabell 1. Adferd under fôroptak ved ulike typer fôrhekker.

Spiser (%)	Type fôrhekk			
	RD	6K	TM	RV
Hele hodet inne i fôrhekken	14,1	19,8	3,2	12,6
Hodet delvis inne i fôrhekken	30,0	17,2	31,6	22,0
Klatrer med frambena på fôrhekken	2,6	1,0	4,8	4,7
Spiser fôr fra gulvet	0,2	0,1	0,0	0,1

Figur 1. Effekt av grovfôrtype og type fôrhekk på førsøl i forsøk 1.

Rund fôrhekk med diagonale eteåpninger (RD)

Rund fôrhekk med vertikale eteåpninger (RV)

6-kantet fôrhekk med horisontale eteåpninger (6K)

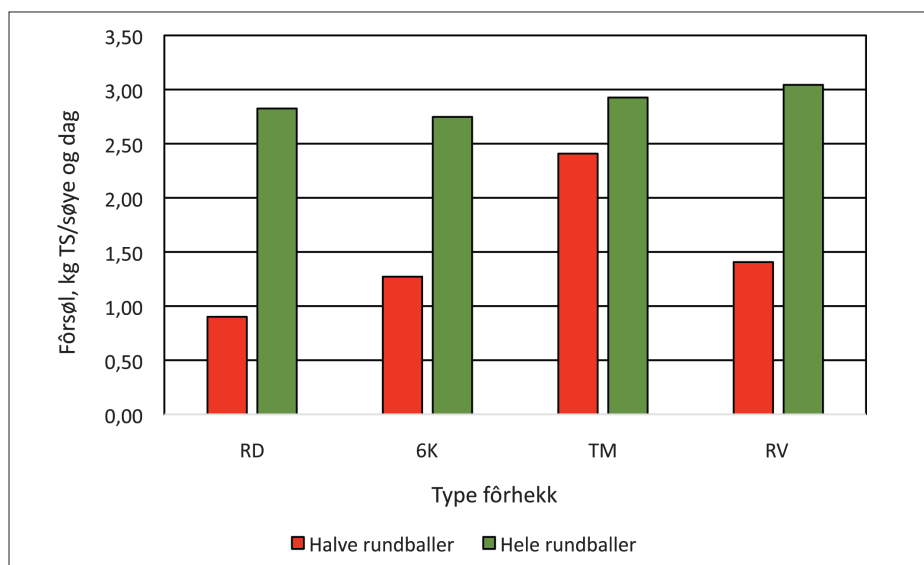
Fôrhekk Telemark (TM)

Oppsummering

Mengden fôrsøl var generelt stor, og tilsvarte faktisk mer enn forventet daglig fôropptak. Den viktigste faktoren som påvirket mengden av fôrsøl var kvaliteten

på grovfôret. Ved bruk av trevlerikt, seint høstet grovfôr var det tydelig at søyene selekterte og valgte ut de bladrike plantedelene og la igjen stråene på bakken utenfor hekken. Ved å redusere

mengden grovfôr som ble lagt i fôrhekken (halve rundballer) ble mengden fôrsøl klart redusert. Derimot hadde type fôrhekk liten betydning for mengden fôrsøl.

Figur 2. Effekt av hele/halve rundballer og type fôrhekk på fôrsøl i forsøk 2.